

5. Jean Delumeau, “Catholicism between Luther and Voltaire” - Burns & Oates, 1977, 294 p.
6. Eamon Duffy, “The Stripping of the Altars: Traditional Religion in England, 1400-1580” - Yale University Press, 2005, 654 p.

УДК 94

Олена ГАЛІЦЬКА, здобувачка магістратури І курсу спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03 Історія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Бойков О., к.іст.н., доцент

ПРАЦІ А. ШЕПТИЦЬКОГО ПРО ЗАГРОЗИ КОМУНІЗМУ ТА ВАЖЛИВІСТЬ ЇХ ВИСВІТЛЕННЯ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Анотація. У роботі розглянуто здобутки митрополита Андрея Шептицького, його роль у політичному, громадському та культурно-освітньому житті українців. Досліджено особливості праць А. Шептицького, присвячених комунізму та загрозам, які він ніс європейським цивілізаціям. Зроблено висновок, що праці Митрополита, які розкривають загрози комунізму для цивілізованого суспільства, потребують висвітлення у шкільному курсі, як і віддзеркалення його постаті та ролі у різних сферах суспільного життя українського народу.

Ключові слова: митрополит А. Шептицький, історія України, підручник, релігійна діяльність, комунізм, національно-політична діяльність.

Актуальність. Митрополит Андрей Шептицький – це одна з найвпливовіших постатей в історії західноукраїнських земель першої половини ХХ століття. Він активно долучався до громадського, політичного та культурно-освітнього життя українців Галичини першої

половини ХХ ст. Душпастирська діяльність Андрея Шептицького була присвячена залученню прихожан до життя з Богом [1, с. 221]. Як патріот, він намагався допомогти українцям у їхніх прагненнях до створення власної держави, матеріально та духовно підтримував діяльність освітніх, наукових, економічних товариств та молодіжних організацій, серед яких «Просвіта», Наукове товариство ім. Шевченка, «Рідна школа», «Сільський Господар», «Пласт» та інші. Окрім того, Митрополит підтримував талановиту молодь, опікувався нужденними, організовував гімназії, школи, сиротинці, охоронки, тобто дитячі садки, а також став засновником першого на Галичині вітчизняного вищого духовного навчального закладу – Богословської Академії.

Досить ґрунтовним був науково-публіцистичний доробок митрополита. Значну роль у духовній спадщині Андрея Шептицького займають Пастирські Послання, що мали слугувати морально-етичними та релігійними настановами майбутнім поколінням українців [2]. Водночас Шептицький був активним громадським і політичним діячем, який, виходячи з власних переконань та спостерігаючи методи реалізації більшовиків у радянській Україні, чітко усвідомлював небезпеку ідеологічного впливу комунізму, зокрема в російському варіанті.

При написанні статті використано праці самого А. Шептицького, зокрема: «Слово до української молоді», «Осторога перед загрозою комунізму» та «Пастирські послання 1899-1914 рр.», а також наукові доробки А.Ф. Медведовської, В.С. Власова тощо, де висвітлюється позиція митрополита щодо комуністичних ідей та аналіз причин такої позиції.

Погляди А.Шептицького на поширення комуністичних ідей. У своїх посланнях А. Шептицький як духовний пастир давав українцям важливі поради та висловлював свої погляди щодо подій, які відбувалися у той час. Так, його відношення до «лівих сил», тобто соціалістів та комуністів було вельми негативним [3]. Головною причиною вважалося те,

що вони були ворожими християнству. У своїй концептуальній статті «Наша програма» митрополит зауважував: «Боїмося безбожної науки, – зовсім противної науці Христа. Боїмося науки соціалістів, – тих, що підкопують основи християнської родини, – що не признають приватної власності, а релігію вважають приватною справою кожної людини зокрема» [4, с. 22].

У праці «Осторога перед загрозою комунізму» [5], яка побачила світ у 1936 році, уже у вступі А. Шептицький подає комунізм як ідеологію зради – зради Церкви, рідного народу та всіх убогих, пригноблених та скривджених у цьому світі: «Хто помагає комуністам у їх роботі, навіть чисто політичній, зраджує Церкву». У першій частині цього послання А. Шептицький докладно з'ясовує антихристиянську сутність комунізму: «Большевики, – пише Андрей Шептицький, – мають за найголовнішу засаду знищення Церкви»; «Комуністи є безбожниками та в їх програмі нема точки, в якій би були щирішими, як у тій одній: у боротьбі проти Бога» [4, с. 223].

Нищівній критиці піддає А. Шептицький також ідею комуністичного вчення про те, що відносини між людьми побудовані на протистоянні між класами. У цьому контексті варте уваги пастирське послання «Про переслідування християнської віри в Радянській Україні, Білорусії, Росії», у якому Митрополит осуджує таку ідею комуністів: «Горстка злочинців, що завдяки дивним обставинам змогла захопити в свої руки всяку владу в Москві, поставила собі задачу боротися проти Бога, проти людської совісти й усього того, що є якою-небудь благороднішою чи вищою ідеєю. [...] у кожне село впроваджували зародки ненависти молодших зглядом старших, убогих зглядом богатших, нищили нарід матеріально і морально...» [4, с. 224].

Як бачимо, впродовж усього життя Андрей Шептицький був виразним антисоціалістом та антикомуністом, він розумів, що всі ліві ідеології є ворожими християнству, вони загрожують вільному

державному життю народів та експлуатують людську працю. В основі його суспільно-політичних поглядів знаходився патріотизм як глибоко християнське почуття. На думку митрополита, національне почуття та патріотизм ні в якому разі не повинні переростати у національну ненависть та шовінізм [2, с. 107].

Відображення громадсько-політичної ролі А. Шептицького у шкільному курсі.

Вивчення діяльності А. Шептицького та його суспільно-політичних поглядів є досить важливим елементом не лише для професійних істориків, але й для громадського простору в Україні, особливо у східних регіонах. Покликання до його праць, що висвітлюють загрозу реалізації комуністичної ідеї в політиці більшовиків повинні більш глибоко розглядатися у шкільному курсі історії України. Адже у сучасних умовах включення поглядів митрополита та його праць у шкільний курс історії України допоможе учням зрозуміти історичні процеси, пов'язані з комуністичною ідеологією, а також їх вплив на сучасність, зокрема на озвучені ідеологічні причини російської агресії проти України. Окрім того, науково-публіцистична спадщина А. Шептицького є надзвичайно цінним матеріалом для патріотичного виховання молодого свідомого покоління українців.

Варто зауважити, що висвітлення особистості, ролі та праць Андрея Шептицького у шкільному курсі історії України є недостатнім. Було з'ясовано, що у більшості підручників історії, які вийшли друком до 2009-2010 рр. цій постаті відведено дуже мало уваги, зазвичай декілька рядків у розділі «Західноукраїнські землі у міжвоєнний період». У цих підручниках його постать розглядається у декількох словах, його роль зводиться до розвитку греко-католицької церкви та її розбудови, а про праці Митрополита взагалі не згадується.

Проте, проаналізувавши підручники історії України для 9 класу, що вийшли друком після 2010 року, бачимо, що у них постать Андрея

Шептицького та його роль розглядаються ширше, подається більше відомостей про особистість митрополита та його діяльність. До прикладу, у підручнику історії України для 9 класу за редакцією В.С. Власова [6, с. 265-268], бачимо, що автор приділив значну увагу розгляду постаті митрополита Української греко-католицької церкви А. Шептицького та впливу української греко-католицької церкви на формування національної свідомості населення західноукраїнських земель. В.С. Власов досить детально висвітлює особливості діяльності митрополита, навіть окремо виносить підпункт «Якою була роль митрополита Андрея Шептицького в поживленні національного життя в західноукраїнських землях». Окрім того, у підручнику подано уривок книги А. Шептицького «За єдність святої віри, церкви і нації» та джерела про впливовість та авторитет митрополита.

Отже, з огляду на все вищезазначене, можемо підсумувати, що Андрей Шептицький був не лише патріотом, але й досить послідовним і принциповим захисником національно-духовних цінностей. Розуміючи популістські гасла більшовицьких лідерів, він засуджував усі ліві ідеології, як і нацизм, вважав їх ворожими християнству та такими, що загрожують вільному державному життю народів й експлуатують людську працю. Його праці, зокрема «Наша програма», «Осторога перед загрозою комунізму», «Про переслідування християнської віри в Радянській Україні, Білорусії, Росії» та ін., віддзеркалюють негативні погляди митрополита на комунізм та мають велике значення для вивчення історії України в шкільних курсах. Досліджено, що історична постать митрополита, його роль у суспільно-політичному і громадському житті, його праці не завжди знаходять належного висвітлення у шкільних підручниках. Вважаємо, що потрібно у шкільному курсі історії України більше уваги приділити відомостям про історичну роль Андрея Шептицького, його діяльність та розглядати послання митрополита, що репрезентують його думки й погляди, в тому числі й щодо загроз комунізму.

Список використаних джерел:

1. Медведовська А. Ф. Образ митрополита А. Шептицького в сучасній суспільній думці України. *Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті*: збірник наукових праць. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2013. С. 221-228.
2. Цяпута М. Митрополит Андрей Шептицький в громадсько-політичному та освітньому житті Галичини першої половини ХХ століття. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11325/1/Tsiaputa.pdf> (дата звернення: 14.12.2023).
3. Пастирське послання Митрополита Андрея До Української Молоді. <https://sheptytsky.com.ua/do-ukrayinskoyi-molodi/> (дата звернення: 14.12.2023).
4. Шептицький А. Пастирські послання 1899-1914 рр. Львів: Видавничий відділ «Артос» Фундації «Андрей», 2007. Т. 1. 1014 с.
5. Осторога Андрея Шептицького перед загрозою комунізму. https://shron3.chtyvo.org.ua/Sheptytskyi_Andrei/Ostoroha_pered_zahrozoiu_komunizmu.pdf? (дата звернення: 14.12.2023).
6. Власов В.С. Історія України: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Літера ЛТД, 2017. 304 с.

УДК 904

Олександр ГЛУШЕНКО,
здобувач магістратури 1 курсу освітньої програми «Публічна історія»
Поморського університету, м. Слупськ, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького

НЕЗАКОННІ РОЗКОПКИ ТА ТОРГІВЛЯ АРТЕФАКТАМИ

Анотація. Стаття присвячена проблемі незаконних розкопок, що загрожують збереженню культурної спадщини. Розглядаються заходи, що вживаються світовою спільнотою та їх ефективність.